

Motion till riksdagen 2008/09:C444

av **Carina Moberg m.fl. (s)**

Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen beslutar att införa mål för politikområdet Bostadspolitik i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen avslår upphävandet av politikområdet Bostadspolitik.
3. Riksdagen avslår målen för delområdet Bostadsmarknad.
4. Riksdagen avslår målen för delområdet Hållbart samhällsbyggande.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om införandet av Energieffektivisering miljonprogram.
6. Riksdagen beslutar att införa mål för politikområdet Konsumentpolitik i enlighet med vad som anförs i motionen.
7. Riksdagen anvisar med följande ändringar i förhållande till regeringens förslag anslagen under utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning, byggande samt konsumentpolitik enligt uppställning:

Anslag i tkr	Regeringens förslag	Anslags- förändring
Investeringsbidrag för anordnande av hyresbostäder (nytt anslag)	–	+400 000
Ungdomsbostads-samordnare (nytt anslag)	–	+1 000
Investeringar miljonprogram: Handslag med bygg- sektor (nytt anslag)	–	+50 000
3:2 Konsumentverket	109 612	+3 000
Summa	1 677 490	+454 000

Fel! Okänt namn

1 Anslagsutveckling m.m.

I våra bostadspolitiska och konsumentpolitiska kommittémotioner anger vi närmare hur vi vill verka för en social bostadspolitik som ger möjlighet för alla människor till en bra bostad till en rimlig kostnad samt en hållbar konsumtion. Bostadspolitiken och konsumentpolitiken måste vara såväl ekologiskt, socialt som ekonomiskt hållbar. Därför krävs också statliga insatser på området.

2 En boendepolitik för social sammanhållning och en bättre miljö

Den borgerliga regeringen har övergett bostadspolitikens tidigare målsättningar om en social bostadspolitik, vilket motiverar deras neddragningar på området. Särskilt hårt har den förda politiken slagit mot hyresrätter och hyresgästerna.

Vi socialdemokrater har därför tidigare aviserat att vi vill förändra bostadsfinansieringen och göra en miljardinvestering i miljonprogrammen. Nu tar vi ytterligare ett steg i förtydligandet av vad dessa investeringar innebär.

2.1 Bostadspolitikens mål och inriktning

Den socialdemokratiska regeringens mål för politikområdet Bostadspolitiken löd: Alla ska ges förutsättningar att leva i goda bostäder till rimliga kostnader och i en stimulerande och trygg miljö inom långsiktigt hållbara ramar. Boende- och bebyggelsemiljön ska bidra till jämlika och värdiga förhållanden och särskilt främja en god uppväxt för barn och ungdomar. Vid planering, byggande och förvaltning ska en ekologiskt, ekonomiskt och socialt hållbar utveckling vara grund för verksamheten.

Den borgerliga regeringen har upphävt dessa mål. Det betyder bland annat att den sociala bostadspolitiken om bra bostäder till rimliga kostnader åt alla tas bort. Målet om en social bostadspolitik har ersatts med ett mål för bostadsfrågor som innebär ”långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven”. Den passiva målsättning som föreslås gör det tydligt att den borgerliga regeringens målsättning inte är att använda bostadspolitik för att förbättra för enskilda människor, i stället tas nya steg mot marknadshyror och sämre villkor för dem som har sämst förutsättningar. Det är vidare högst oklart vilka – och vilkas – behov som bostäderna ska svara mot. Därför vill vi socialdemokrater återinföra målen om en social bostadspolitik.

Nu vill regeringen ta ytterligare ett steg i utvecklingen av bostadspolitiken då de upphäver politikområdet Bostadspolitik och ersätter det med delområdena Bostadsmarknad och Hållbart byggande. Delområdet Bostadsmarknad

får samma mål som tidigare gällde under Bostadspolitik, det vill säga ”långsiktigt väl fungerande bostadsmarknader där konsumenternas efterfrågan möter ett utbud av bostäder som svarar mot behoven”. Delområdet Hållbart byggande får det nya målet: ”Målet för hållbart samhällsbyggande är att fysisk planering, byggande och lantmäteriverksamhet ska vara ändamålsenlig. Syftet är att ge alla människor en från social synpunkt god livsmiljö där en långsiktigt god hushållning med mark, vatten, naturresurser och energi samt ekonomisk tillväxt och utveckling främjas. Hållbart samhällsbyggande ska bidra till en minskad påverkan på klimatet.”

Regeringen avser sig härmed det övergripande ansvaret samt översikten av bostadspolitiken då den avskaffar politikområdet Bostadspolitik och ersätter det med två delmål. Därför vill vi socialdemokrater avslå detta förslag. Genom att delmålet Bostadsmarknad har samma lydelse som målet för Bostadspolitik fortsätter regeringen sitt avskaffande av den sociala bostadspolitiken. Regeringen nöjer sig med att tro att marknaden kan säkra boendeförsörjningen. Vi är av annan uppfattning, och vi anser att tillgänglig statistik talar för detsamma. Därför vill vi avslå regeringens förslag till mål för politikområdet Bostadsmarknad. Vi vill även avslå delmålet Hållbart byggande som en konsekvens av att vi anser att avskaffandet av politikområdet Bostadspolitik och uppdelandet i delområden minskar det samlade greppet om bostadspolitiken.

Boendet lyfts fram som en social rättighet både i FN-deklarationen (artikel 25) och i den svenska grundlagen. I 1 kap. 2 § första stycket regeringsformen står: ”Det skall särskilt åligga det allmänna att trygga rätten till hälsa, arbete, bostad och utbildning samt att verka för social omsorg och trygghet.” Den bostadspolitik som förs av den nuvarande regeringen för allt längre bort från det grundlagsskyddade bostadspolitiska målet och leder i stället till ökad bostadsbrist, ökad trångboddhet och en ökad social segregation. Det är därför tveksamt om det av regeringen införda målet för politikområdet Bostadsmarknad är förenligt med gällande grundlagsmålsättningar och intentioner.

För oss socialdemokrater är bostaden och bostadsmiljöerna en självklar del av välfärdspolitiken: Var du bor och hur du bor har betydelse för hela din livssituation och dina framtida livschanser. För oss är det väsentligt att även människor med mindre ekonomiskt utrymme har möjlighet till ett bra boende till rimliga kostnader. En bostadspolitik med sociala ambitioner tjänar alla på i längden. Därför kräver vi att målet om en social bostadspolitik återinförs och att riksdagen avvisar förslaget om upphävandet av politikområdet Bostadspolitik.

2.2 Ett nytt investeringsstöd för hyresrätter

Den socialdemokratiska regeringen införde ett riktat investeringsstöd för byggandet av hyresrätter. Boverket analys är att investeringsstöden ”i betydande utsträckning har bidragit till ett ökat byggande av hyresrätter” (Källa: Många mål – få medel, Boverkets utredning av statliga stöd till bostadsbyggandet 1993–2004, Boverket 2005). Investeringsstöden har varit nödvändiga för att göra följande:

Fel! Okänt namn på

- ? Byggherrar ska också anse sig kunna bygga hyresrätter. En betydande del av de byggherrar som fått investeringsstöd anger att stödet har varit en avgörande förutsättning för att få i gång byggandet. Stödet har varit särskilt viktigt för små och medelstora fastighetsägare.
- ? Öka antalet aktörer på vissa lokala byggmarknader som är specialiserade på att bygga hyreslägenheter.
- ? Visa att det går att bygga hyresbostäder. Investeringsstöden har visat att man kan bryta en nedgång på marknaden.
- ? Rejält förbättra kalkylen för att investera i hyresfastigheter.
- ? Pressa hyror i nyproduktionen, minska både lånebehovet och den egna kapitalinsatsen.
- ? Förbättra neutraliteten mellan hyresrätt och övriga upplåtelseformer.
- ? Minska obalanserna på bostadsmarknaden. Eftersom investeringsstöden främst har gått till områden med bostadsbrist har de också kunnat minska obalanserna på marknaden.
- ? Stärka fördelningspolitiken. Investeringsstöden har varit fördelningspolitiskt träffsäkra genom att det i första hand har gynnat resurssvaga hushåll, och har följaktligen utjämnat hushållens boendeförhållanden.

Boverkets samlade bedömning är att investeringsstöden inte har höjt byggnadskostnaderna. Villkoren för stödet till små hyreslägenheter har varit styrande, och de har därför hållit ned byggandet av stora lägenheter. Det har dock funnits skillnader i olika byggherrars fördelning mellan små och stora lägenheter, och villkoren har därför inte haft någon större betydelse för vissa av dessa. Inte heller investeringsstöden har kunnat motverka boendesegregationen som med både klassmässiga och etniska förtecken har ökat.

Den borgerliga regeringens borttagande av investeringsstöden har lett till en kraftig minskning av byggandet av hyresrätter. För ett par år sedan var ungefär varannan bostad i flerbostadshus hyresrätt. Enligt SCB minskade andelen nybyggda hyresrätter i Stockholm till 39 % under 2007. SCB beräknar att under 2008 minskar hyresrätternas andel ytterligare så att de endast står för 11 %. Högt räknat har det under det första halvåret 2008 endast påbörjats 180 nya hyreslägenheter i Stockholm (Källa: BO 14 SM 0803, Byggande: Ny- och ombyggnad av bostadshus och nybyggnad av lokalhus 1:a halvåret 2008, Statistiska Centralbyrån, augusti 2008).

Men det är inte bara andelen av den totala produktionen som gett effekten att byggandet av hyresrätter minskar. Under 2007 minskade det totala byggandet av hyresrätter med hela 63 %. Störst var minskningen i Stockholm där den var hela 75 %. Ännu färre hyresrätter kan komma att byggas under 2008 då Boverkets prognoser pekar på en minskning med 20 % i jämförelse med 2007 (Källa: Boverkets indikatorer, Boverket, mars 2008). SCB presenterar liknande siffror som menar att minskningen av hyresrättsbyggandet är 66 % i första halvåret 2008. Detta i jämförelse med samma period 2006 (Källa: BO 14 SM 0803, Byggande: Ny- och ombyggnad av bostadshus och nybyggnad av lokalhus 1:a halvåret 2008, Statistiska Centralbyrån, augusti 2008).

Boverkets och SCB:s siffror visar med all önskvärd tydlighet att det krävs statliga investeringar för att bygga hyresrätter. Den borgerliga politiken som

reducerar bostadspolitik till en jämvikt på en marknad är ett misslyckande. Därför vill vi införa ett nytt investeringsstöd som stimulerar byggandet av billiga och miljövänliga hyresbostäder samt stimulerar produktion av mindre lägenheter till låga hyror. Till skillnad mot tidigare investeringsstöd vill vi ställa krav på att produktionen och driften av nya fastigheter ska vara miljövänlig. Mot bakgrund av det rådande konjunkturläget vill vi redan nästa år påbörja en omfattande satsning på ett investeringsstöd.

Vi anser att framtidens bostadsfinansiering måste ta hänsyn till utveckling på bostadsområdet, varför vi vill föreslå att riksdagen anvisar 400 miljoner kronor år 2009, därefter 600 miljoner kronor år 2010 och ytterligare 350 miljoner kronor för 2011.

2.3 Ungdomsbostadssamordnare

Ungdomsbostadssamordnarens arbete ska syfta till att kartlägga de olika hindren för ungdomar att skaffa sig ett eget boende och även belysa hur kommunerna lever upp till sitt ansvar för bostadsförsörjningen och hur de använder de egna bostadsföretagen för att stödja ungdomars inträde på bostadsmarknaden. Samordnaren ska även kartlägga och sprida kunskap om initiativ som varit framgångsrika ur de bostadssökandes perspektiv. Sådana initiativ kan omfatta såväl särskilda pilotprojekt som bostadsförmedlingarnas sätt att arbeta.

Samordnaren ska se över behovet av nationell övergripande information om lediga bostäder och överväga i vilken form en sådan tjänst kan utföras. För att underlätta ungdomars tillträde till äldre och billigare bostäder i det befintliga bostadsbeståndet ska samordnaren se över vilka insatser som kan stimulera omflyttning och få i gång flyttkedjor. Även problem på andrahandsmarknaden bör ingå som viktiga delar i ungdomsbostadssamordnarens arbete. Om samordnaren så finner lämpligt bör arbetet kunna övergå i tillsättandet av en ungdomsboendedelegation.

Vi vill föreslå att riksdagen anvisar 1 miljon kronor år 2009, därefter 1 miljon kronor år 2010 och ytterligare 1 miljon kronor för 2011.

2.4 Våra mest slitna områden måste rustas upp

Den borgerliga regeringen har tagit bort förmögenhetsskatten och gjort om fastighetsskatten så att den främst gynnar människor som har högt taxerade villor i attraktiva områden. Samtidigt existerar ett stort renoveringsbehov i det befintliga beståndet i miljonprogramsområdena. Genom regeringens ”miljardprogram för miljonvillorna” sker en enorm förmögenhetsöverflyttning till de människor som redan i dag har en bra situation på bostadsmarknaden. Regeringen försitter därmed chansen att investera i våra mest slitna förorter.

Skillnaden mellan olika bostadsområden ökar, särskilt i de större städerna. Boendet har blivit en klassindikator, varför vi tror att det är väsentligt att öka utbudet av attraktiva bostadsområden. Det finns bostadsområden där husen förvisso har bra lägenheter med god standard, men området eller stadsdelen i

Fel! Okänt namn på

sin helhet har brister. Vi vill ha trygga bostadsområden där människor trivs och där företag vill etablera sig.

Vi behöver en bättre variation där bostäder, affärer, restauranger och arbetsplatser blandas och tillgången till kommunikationer är god. Upprustning, ombyggnad och förnyelse av redan befintliga hus och miljöer måste prioriteras i ord och handling. Staten har ett ansvar för samordning, ansvarsfördelning och kompetensförsörjning. För att driva på utvecklingen lokalt bör staten ta initiativ tillsammans med andra berörda, fastighetsägare, kommuner och näringsliv, så att stadsförnyelse av de mest utsatta bostadsområdena prioriteras.

I sin rapport Affären Gårdsten – har förnyelsen av Gårdsten varit lönsam? undersöker nationalekonomerna vid KTH och institutionen för fastigheter och byggande Stellan Lundström och Hans Lind om upprustningen av Göteborgsförorten Gårdsten har varit ekonomiskt lönsam. Resultaten är mycket intressanta. Strikt företagsekonomiskt sett har inte upprustningen varit lönsam. Däremot har upprustningen av Gårdsten varit lönsam på en samhällelig nivå. Vi socialdemokrater vill därför bära med oss dessa kunskaper och utveckla dessa när vi börjar vår investering i ett miljardprogram för miljonprogrammen.

2.4.1 Ett miljardprogram för miljonprogrammen

Det är dags för oss socialdemokrater att ta ett första steg för att precisera vad vårt miljardprogram för miljonprogrammen mera konkret innebär. Boendemiljön är så mycket mer än bara den fysiska bostaden och den fysiska planeringen. Miljardprogrammet sträcker sig därför över flera utgiftsområden och innehåller också investeringar i ungdomarnas tillvaro och områdenas skolor. Miljardprogrammet innefattar även investeringar i såväl stärkt närpolis som lokal företagsamhet.

Under utgiftsområde 18 består miljardprogrammet av två specifika investeringar. Vi vill uppnå ett Handslag med byggsektorn som 2009 börjar med investering i pilotprojekt, erfarenhetsutbyte och forskning om metoder och modeller för att renovera, rusta och utveckla miljonprogrammen. Det finns i dag redan goda exempel, men vi vill se många fler. Vi vill utforma denna investering gemensamt med företrädare för fastighets- och byggbranschen och kommunerna. Programmet ska tillvarata de goda erfarenheter vi har från att utveckla strategiska utvecklingsprogram tillsammans med t.ex. fordonsindustrin. Vi föreslår därför att riksdagen anvisar 50 miljoner årligen perioden 2009 till 2011 – detta under förutsättning att övriga parter matchar statens insatser. Till det vill vi investera i Energieffektivisering miljonprogram där 100 miljoner investeras 2011 och ska matchas av insatser från lokala myndigheter, kommuner eller näringsliv. Investeringen är riktad till att stimulera ny teknik vid energieffektiviseringar i miljonprogramsområdena.

3 Återinför den hållbara konsumentpolitiken

Den socialdemokratiska regeringens konsumentpolitiska mål ”Trygga konsumenter som handlar hållbart” och dess delmål med fokus på hushållning av egna och gemensamma resurser har upphävts och ersatts med målet: ”Konsumenterna har makt och möjlighet att göra aktiva val”. Något delmål om hållbarhet finns inte med, och därmed försvinner hållbarhetsaspekten i konsumentpolitikens målsättningar.

Regeringens målsättning säger inte någonting om olika människors förutsättningar. Den är bara ett konstaterande – men inget mål i sig. Vad de aktiva valen ska syfta till eller någon maktanalys av olika konsumentgrupper saknas helt från regeringens sida. Trots att det borde vara självklart för alla att våra konsumtionsmönster är en avgörande fråga för ett hållbart samhälle tar regeringen bort hållbarhetsmålet från konsumentpolitiken. Tyvärr verkar den borgerliga regeringen inte koppla samman konsumtionen med miljön, vilket i grunden sannolikt handlar om bristande kunskap och engagemang på området. Att inte ha miljön i åtanke när det gäller konsumtionsmönstren är en oansvarig politik för framtiden. Därför vill vi återinföra det konsumentpolitiska målet ”Trygga konsumenter som handlar hållbart” och dess delmål.

3.1 Investering i kunskap om privatekonomi

Problem med överskuldssättning är något som kan drabba en människa när som helst i livet. Speciellt utsatta är dock våra unga. Konsumtionshetsen är som mest tryckande för en ung och osäker person. En ung person kan i dag skuldsätta sig med några knapptryckningar på en mobil eller dator och få pengarna nästan direkt. Det enda kravet hos vissa kreditgivare är att låntagaren ska ha en ”ordnad ekonomi”, taxerad inkomst på 24 000 kronor per år, det vill säga 2 000 kronor per månad. Särskilt utsatta är de ungdomar som saknar ekonomiskt stöd av familj och andra nätverk. Unga människor kan i decennier hamna i ett livegenskap för ett misstags skull.

Som en konsekvens av detta kan man se en oroväckande trend i att obetalda sms-lån ökar i rekordfart. Antalet betalningsförelägganden för obetalda sms-lån visar rekordsiffror i den senaste statistiken. Under årets första sex månader kom 17 299 sådana ansökningar in. Den kan jämföras med 20 418 ansökningar för hela 2007. Fortsätter ökningen i samma takt kommer en fördubbling av obetalda sms-lån att ske under året. Går man tillbaka till andra halvåret 2006 kom det in 1 407 ärenden om obetalda sms-lån. Positivt är dock att ungdomarnas andel har minskat. För ett år sedan stod ungdomar för 40 procent av ansökningarna till kronofogden. I dag har siffran minskat till 29 procent (Källa: sms-rapport första halvåret 2008, Kronofogdemyndigheten, augusti 2008). Trots detta är det betydligt fler ungdomar som får problem i dag än för ett år sedan. Behållningen av statistiken är att man faktiskt kan nå unga med ett budskap. Vi vill därför investera i Konsumentverket så att verket kan ut-

Fel! Okänt namn på

öka sitt arbete med att informera ungdomar om sms-lån och överskuld-sättning.

Vi föreslår att riksdagen anvisar till anslag 3:2 Konsumentverket 3 miljoner kronor år 2009, därefter 3 miljoner kronor år 2010 och ytterligare 3 miljoner kronor för 2011.

Utbildning är ett viktigt instrument för att komma till rätta med överskuld-sättning. Det behövs resurser till detta. Men det behövs även nya lagar som skyddar konsumenterna. Vi socialdemokrater ger därför sådana förslag i vår kommittémotion om sms-lån och överskuld-sättning.

4 En boendepolitik för social sammanhållning och en bättre miljö är nödvändig!

Vi socialdemokrater vill se en ny bostadsfinansiering. Vi vill långsiktigt se rimligare konkurrensvillkor för hyresrätten som upplåtelseform och har nu tagit ytterligare ett steg för att definiera miljardinvesteringen i miljonprogrammen. Vi vill införa ett kraftfullt investeringsstöd till byggandet av hyresrätter samt avsätta medel för att påbörja en satsning på att få bostadsmarknaden att fungera bättre genom att tillföra fler attraktiva bostäder i det befintliga beståndet. För att understryka vikten av att på allvar arbeta för att ungdomar och studenter inkluderas i bostadsmarknaden föreslår vi att ungdomsbostadssamordnaren återtillsätts.

En social bostadspolitik med ekologiskt och socialt ansvarstagande är möjlig – och är nödvändig! Regeringens svar på dagens problem är att höja schablonavdraget för dem som hyr ut sin bostad, del i sin bostad eller fritidshus. Detta är fullständigt otillräckligt. Samtidigt förtydligas bristerna i regeringens politik ytterligare. Vi kan än en gång konstatera att regeringen inte över huvud taget tar frågorna på det bostadspolitiska området på allvar!

Stockholm den 7 oktober 2008

Carina Moberg (s)

Gunnar Sandberg (s)

Rose-Marie Carlsson (s)

Fredrik Lundh (s)

Christina Oskarsson (s)

Johan Löfstrand (s)

Eva Sonidsson (s)